

Uchwała nr 37/2018/2019
Rady Wydziału Biologii US
z dnia 14 marca 2019 r.

w przedmiocie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk biologicznych
w dyscyplinie biologia dr Izabelli Rząd

Działając na podstawie art. 18a ust. 11 i art. 19 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2017 poz. 1789) uchwała się, co następuje:

§ 1. Rada Wydziału Biologii nadaje dr Izabelli Rząd stopień doktora habilitowanego w obszarze nauk przyrodniczych w dziedzinie nauk biologicznych w dyscyplinie biologia.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

DZIEKAN
Wydziału Biologii
Uniwersytetu Szczecińskiego

dr hab. Andrzej Zawaj, prof. US

Załącznik nr 1

Uzasadnienie Uchwały Komisji Habilitacyjnej w sprawie wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk biologicznych, w dyscyplinie biologia

dr Izabelli Rząd

1. Sylwetka naukowa habilitantki

Dr Izabella Rząd zdobyła wyższe wykształcenie na Wydziale Nauk Przyrodniczych (kierunek Biologia) w latach 1989–1994. Pracę magisterską pt. „Zmiany kliniczne, anatomopatologiczne i hematologiczne przy inwazji nicieni *Anguillicola crassus* (Kuwahara i inni 1974) u węgorzy *Anguilla anguilla* (L.) z jeziora Ińsko (woj. szczecińskie)” wykonała pod kierownictwem dr hab. Teresy Oreckiej-Grabdy z Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia ukończyła w roku 1994 otrzymując stopień magistra.

Pracę doktorską pt. „Określenie zapasożycenia płoci (*Rutilus rutilus* L.) i jego wpływu na masę ciała przy pomocy analizy statystycznej”, wykonaną pod kierunkiem dr. hab. Wawrzyńca Wawrzyniaka z Uniwersytetu Szczecińskiego, obroniła w 2004 r. na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Szczecińskiego.

Od 1994 do 2003 roku pracowała na stanowisku asystenta, początkowo w Katedrze Ekologii Zwierząt a potem w Zakładzie Ekologii i Ochrony Morza, a od 2003 do 2004 roku na stanowisku wykładowcy w Katedrze Ekologii Uniwersytetu Szczecińskiego. Od roku 2004 pracuje jako adiunkt w Katedrze Ekologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Szczecińskiego.

2. Ocena osiągnięcia naukowego przedstawionego w postaci cyklu publikacji

Jako osiągnięcie naukowe dr Izabella Rząd przedstawiła cykl 7 pod wspólnym tytułem: „Ekologiczne aspekty układu pasożyt – żywiciel w związkach helminty – ptaki z uwzględnieniem uwarunkowań taksonomicznych”, opublikowanych w latach 2013–2016 w czasopismach z listy JCR o współczynniku IF (w roku publikacji) od ok. 0,5 do 1,4, o łącznym współczynniku IF równym 6,95 i sumie punktów MNiSW równej 145. Prace te opublikowane były we współpracy z kilkoma specjalistami. Jej udział procentowy w poszczególnych publikacjach wynosił od 70% do 95% (średnio ok. 80%). Habilitantka jest w czterech pracach pierwszym i korespondencyjnym autorem, w jednej pracy jest pierwszym autorem, ale nie korespondencyjnym, a w dwóch drugim i korespondencyjnym autorem. Do publikacji załączono deklarację dr Izabelli Rząd oraz oświadczenia współautorów prac, potwierdzające kluczową rolę kandydata w planowaniu badań, ich przeprowadzeniu, analizie i interpretacji wyników, krytycznym przeglądzie piśmiennictwa oraz w przygotowaniu manuskryptów.

Na główne osiągnięcia naukowe cyklu publikacji składa się: 1/ scharakteryzowanie struktury zgrupowań przywr czernicy i ogorzałki przebywających na wspólnym terenie zimowiskowym na południowym wybrzeżu Bałtyku i poznanie stopnia ich zróżnicowania; 2/ wykazanie, że struktura ilościowa przywr związanych ze środowiskiem morskim występujących u ptaków północnych gatunków: uhlia, markaczki i lodówki przebywających na zimowisku na południowym wybrzeżu Bałtyku jest istotnie zróżnicowana, a zgrupowania przywr są złożone zarówno z gatunków związanych ze środowiskiem słodkowodnym, jak i słonawowodnym/morskim; 3/ wykazanie, że zarażenie czernic i ogorzałek nie jest zależne od wieku i płci dla większości przywr; 4/ Wykazanie, że

struktura zgrupowań helmintów w leśnej i miejskiej populacji kosa jest zróżnicowana gatunkowo i ilościowo, w tym wykazanie różnic w zarażeniu helmintami samic i samców w populacji miejskiej kosa, w przeciwieństwie do wyników badań populacji leśnej, u której nie było istotnie statystycznych różnic w parametrach zarażenia między osobnikami obu płci; 5/ Opracowanie charakterystyki morfologicznej i morfometrycznej helmintów, których różnorodność genetyczna, status taksonomiczny lub zależności filogenetyczne są współcześnie dyskutowane: *Diplostomum parviventosum*, *D. mergi*, *D. pusillum*, *D. phoxini*, *D. pungitii*, *Ornithodiplostomum scardinii*, *Chordatortilis crassicauda*, *Collyriclum faba*; 6/ połączenie cech morfologicznych i zróżnicowania genetycznego do identyfikacji dorosłych egzemplarzy przywr *Leucochloridium paradoxum* i *L. perturbatum*; 7/ stwierdzenie po raz pierwszy przeniesienia przez ptaki wędrujące przywry *Collyriclum faba* z Europy do Afryki.

Wszyscy recenzenci pozytywnie ocenili osiągnięcie. Na wstępie swojej recenzji **dr hab. Leszek Rolbiecki** zwrócił uwagę, że „Stan poznania parazytofauny kręgowców jest zróżnicowany; przy czym znajomość parazytofauny, w tym helmintów, dziko żyjących ptaków wydaje się niewystarczająca, oparta często na fragmentarycznych badaniach”. W tym kontekście stwierdził, że „wyniki Habilitantki znacznie pogłębiły wiedzę na temat roli wędrowek ptaków, a co za tym idzie zmian rodzaju ekosystemu, diety, behawioru, na tworzenie układów pasożyt-żywicieli, w tym poziomu zarażenia, składu gatunkowego i kształtowania zgrupowań pasożytów, a także znajomości cech diagnostycznych przywr z rodzajów *Diplostomum*, *Leucochloridium* i *Ornithodiplostomum*. Szczególnie istotna jest tu kwestia możliwości zawlekania pasożytów do innych rejonów geograficznych, gdzie mogą stać się gatunkami inwazyjnymi, zagrażającymi autochtonicznej faunie, w tym człowiekowi (jak np. przywry krwionośne powodujące pokrzywkę pływaków)”. Dalej recenzent zaznaczył, że „dr Rząd należy do nielicznych parazytologów w Polsce specjalizujących się w helmintologii ptaków, które z kolei są przecież ważnym, często niezbędnym elementem w cyklach życiowych wielu pasożytów, istotnym nie tylko jako docelowa grupa żywicielska, ale zwiększającym możliwości ich transmisji”. Recenzent podkreślił, że „Poszczególne prace zostały opublikowane w renomowanych czasopismach i skierowane głównie do środowisk zoologicznych, parazytologicznych oraz związanych z tematyką ornitologiczną.”

Dr hab. Dziekońska-Rynko także zwróciła uwagę na wartość wynikającą z wyboru tematyki badań: „Wybór ptaków jako modelu do badań wzajemnych relacji pasożyt - żywiciel jest bardzo interesujący ponieważ zwierzęta te stanowią grupę bardzo zróżnicowaną morfologicznie, fizjologicznie i ekologicznie. Żyją w różnych ekosystemach, mają zróżnicowaną dietę i sposób zdobywania pokarmu, a niektóre podejmują wędrówki do terenów bardzo odległych” – co ma oczywiste znaczenie dla rozprzestrzeniania pasożytów. Recenzentka zwróciła też uwagę na trafność wyboru głównego terenu badań - unikatowego w skali Europy rejonu przelotów i zimowania ptaków w północno-zachodniej Polsce - a także wartość jaką wniosło rozszerzenie badań na obszary poza Polską, kluczowe dla wędrowek wielu gatunków ptaków (Izrael, Egipt, Turcja, Grecja).

Równie wysoko wartość osiągnięcia oceniła **dr hab. Agnieszka Szlauer-Lukaszewska**, która podkreśliła, że oprócz wartości czysto poznawczej wyników uzyskanych przez habilitantkę, „Niemniej ważny jest praktyczny aspekt wykorzystania uzyskanych wyników w ochronie przyrody – w działaniach podejmowanych na rzecz ochrony gatunków ptaków i ich siedlisk, w ocenie różnorodności biologicznej środowiska, w badaniach populacyjnych helmintów i ich żywicieli, w naukach weterynaryjnych w zakresie znaczenia pasożytów stwierdzonych u ptaków dziko żyjących dla ptaków hodowlanych oraz w diagnostyce i ochronie zdrowia człowieka”. Podsumowując

stwierdziła, że „prace wchodzące w skład osiągnięcia naukowego świadczą o dojrzałości naukowej, samodzielności i konsekwencji w pracy badawczej dr Izabelli Rząd.”

Recenzenci nie wskazali żadnych uchybień czy słabości w pracach składających się na osiągnięcie, poza drobną uwagą **dr. hab. Rolbieckiego**, że wniosek o braku zależności między zarażeniem helmintami a wiekiem kaczek jest oparty o zbyt małą liczbę osobników, by uznać go za wiarygodny. Bardzo wysoko osiągnięcie oceniła jedna z członkiń komisji, **dr hab. Danuta Kosik-Bogacka**, która stwierdziła, że „Wyniki przedstawione w pracach stanowiących szczególne osiągnięcie naukowe mają dużą wartość merytoryczną i opublikowane zostały w czasopiśmie o wysokiej randze naukowej. Tematyka prac jest spójna, a ich poziom odpowiada wymogom stawianym pracom w przewodach habilitacyjnych i można je uznać za znaczące osiągnięcie naukowe”.

Mniej entuzjastyczną opinię przedstawił **prof. dr hab. Paweł Koteja**, który, nie kwestionując wagi tematyki badawczej i wartości danych zebranych przez habilitantkę, zauważył, że wyniki te nie znajdują z jakiegoś powodu wysokiego uznania w środowisku międzynarodowym. Choć prace zostały opublikowane już 2-5 lat temu, tych siedem prac było cytowanych łącznie tylko 13 razy (nie licząc dwóch autocytowań). **Prof. Koteja** nie zgodził się z opinią, że prace zostały opublikowane w czasopiśmie o „wysokiej randze”, skoro znajdują się w 3. – 4. kwartylu czasopism z listy JCR w swojej kategorii tematycznej. Wiodące czasopisma parazytologiczne specjalizują się w czysto medycznej czy weterynaryjnej tematyce, więc nie można tam było opublikować prac o tematyce ekologicznej czy zoologicznej. Ale i habilitantka i recenzenci słusznie zwracają uwagę, że problem układów pasożyt-żywciciel cieszy się szerokim zainteresowaniem wśród ekologów, więc trudno wytłumaczyć dlaczego – jeśli uzyskane wyniki są cenne - habilitantka nie opublikowała żadnej pracy w wiodącym czasopiśmie ornitologicznym bądź ekologicznym. Zdaniem **prof. Kotei** niewielka rozpoznawalność tych publikacji wynika nie ze specyfiki dyscypliny, a z tego, że prace habilitantki mają charakter w większości opisowy, a nie są zaplanowane jako zmierzające do testowania hipotez o ogólnym znaczeniu. W związku z tym poddał w wątpliwość twierdzenie, czy osiągnięcie stanowi, zgodnie z ustawą, „znaczący wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej”. Taki krytyczny punkt widzenia podzielił **prof. dr hab. Piotr Tryjanowski**, który też zwrócił uwagę na opisowy charakter większości prac i stwierdził, że cenne dane zebrane przez habilitantkę mogłyby być lepiej wykorzystane. Uznał jednak, że jedna z prac składających się na osiągnięcie (praca nr. 2) wnosi nie tylko cenne dane, ale wykorzystuje je do testowania interesującej hipotezy i przyczynia się do rozwoju koncepcji – co skłoniło go do pozytywnej oceny całego osiągnięcia.

Po wnikliwej dyskusji komisja uznała, że osiągnięcie habilitacyjne dr Rząd spełnia wymagania ustawowe.

3. Ocena całego dorobku naukowego

Od początku kariery dr Izabella Rząd specjalizowała się w parazytologii, zwłaszcza helmintologii. Badania dotyczyły różnorodnych grup żywciciel (ryby, bydło domowe), ale główna aktywność naukowa habilitantki poświęcona jest tematyce bliskiej osiągnięciu habilitacyjnemu, a więc parazytologii ptaków. Współpracuje też z innymi uczonymi w badaniach dotyczących zawartości metali w tkankach zwierząt dzikich i gospodarskich, a także w badaniach behawioralnych.

Na ogólny dorobek naukowy habilitantki składa się 14 prac (łącznie z 7 pracami stanowiącymi osiągnięcie naukowe) opublikowanych w czasopiśmie z listy JCR. Wszystkie te prace zostały opublikowane po doktoracie, w latach 2011-2018. Ich łączny wskaźnik IF wynosi ok. 15,7, sumaryczna liczba cytowań wynosiła 34 (32 bez autocytowań), a indeks Hirscha 4 (według *Web of*

Science Core Collection, zgodnie z treścią wniosku, co potwierdzili recenzenci). Ponadto dorobek publikacyjny obejmuje 22 inne pozycje: współautorstwo rozdziałów w jednej monografii anglojęzycznej i pięciu polskojęzycznych oraz 16 artykułów w czasopismach znajdujących się w części B wykazu MNiSW, w tym dziewięć w języku angielskim. Zdecydowana większość tych prac została opublikowana po uzyskaniu doktoratu. Sumaryczna liczba punktów MNiSW całości dorobku naukowego dr Rząd wynosi 401.

Wyniki swoich badań habilitantka prezentowała też w wystąpieniach ustnych (w języku polskim) na pięciu konferencjach o zasięgu ogólnopolskim i jednej lokalnej. Oprócz tego, jest współautorem lub autorem 16 innych doniesień na konferencjach krajowych oraz pięciu zagranicznych (Czechy, Słowacja, Łotwa, Finlandia), w tym jednej o zasięgu ogólnoeuropejskim. W roku 2014 osiągnięcia naukowe dr Rząd zostały wyróżnione nagrodą II stopnia JM Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego.

Dr Rząd nie kierowała żadnym projektem finansowanym z grantu przyznawanego w otwartym konkursie, a z dokumentacji wynika, że nie kierowała też projektami finansowanymi z wewnętrznych środków typu DS/BW. Habilitantka była tylko wykonawcą w jednym projekcie finansowanym z grantu MNiSW (w latach 2011-2012). Jednakże, wg wykazu dorobku, efektem tego projektu są tylko trzy doniesienia przedstawione na Wrocławskich Konferencjach Parazytologicznych w latach 2011-2012.

Wszyscy recenzenci i większość pozostałych członków komisji wysoko oceniła dorobek naukowy habilitantki. W szczególności podkreślali fakt, że dr Rząd jest jednym z bardzo nielicznych specjalistów zajmujących się hemintologią, a jej umiejętności i doświadczenie mają unikatową wartość. Wszyscy byli zgodni, że wskaźniki bibliometryczne dorobku publikacyjnego nie są wysokie, ale większość członków komisji była zdania, że ten wynik determinuje specyfika dyscypliny, którą habilitantka się zajmuje.

Opinii tej nie podzielił **prof. Koteja**, który zwrócił uwagę, że „specyfika dyscypliny” jest nagminnie nadużywana jako tłumaczenie braku publikacji w wiodących czasopismach i nikłej międzynarodowej rozpoznawalności publikacji kandydatów do habilitacji. Jest zrozumiałe, że wskaźniki cytowań różnią się bardzo między dyscyplinami, ale zaledwie 34 cytowania jako wynik 24 lat kariery naukowej, w tym 14 lat na etacie adiunkta, nie powinno być uznane za przeciętne czy zadowalające dla kandydata do stopnia doktora habilitowanego w jakimkolwiek obszarze biologii. Co więcej, jedna trzecia z tych cytowań to odwołania do artykułu w czasopiśmie *Ambio* (jedynym o wysokiej randze w całym dorobku dr Rząd) – w którym udział habilitantki był ograniczony do wykonania „części badań laboratoryjnych”, a sama habilitantka oceniła swój wkład na 5%. W pozostałych sześciu publikacjach w czasopismach z listy JCR nie wchodzących w skład „osiągnięcia”, udział habilitantki – oceniony przez nią na 5-20% - też ograniczał się do prac terenowych, przygotowania próbek i udziale w ich analizach oraz pomocy w pisaniu dyskusji. Habilitantka miała na ogół większy udział w publikacjach w czasopismach lokalnych – w których była często odpowiedzialna za opracowanie koncepcji pracy. Trudno więc uniknąć pytania, dlaczego tak nieliczne artykuły, w których habilitantka pełniła wiodącą rolę (wyłącznie te siedem składających się na osiągnięcie), zostały opublikowane w czasopismach o międzynarodowym zasięgu. O małym rozpoznaniu w międzynarodowym środowisku uczonych-specjalistów zajmujących się pokrewną tematyką świadczy też brak w dorobku kandydatki wystąpienia ustnego na jakiegokolwiek konferencji międzynarodowej. Wreszcie, w opinii prof. Kotei, za dyskwalifikujący kandydata do pozycji tzw. samodzielnego uczonego uznać można brak sukcesów w zdobywaniu grantów w otwartych konkursach i brak doświadczenia w kierowaniu jakimkolwiek projektem badawczym, choćby finansowanym ze źródeł wewnętrznych.

Kwestie podniesione przez prof. Koteję były przedmiotem intensywnej dyskusji, w której wzięli udział wszyscy członkowie komisji. Większość komisji uznała, że ogólny dorobek naukowy habilitantki spełnia w przynajmniej minimalnym stopniu wymagania ustawowe.

4. Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego, organizacyjnego i współpracy międzynarodowej

Dr Izabella Rząd ma imponujący dorobek dydaktyczny. Prowadziła i prowadzi różnorodne zajęcia ze studentami na kierunkach Biologia, Ochrona Środowiska, Ochrona i Inżynieria Środowiska Przyrodniczego, Biotechnologia, Genetyka i Biologia Eksperymentalna, Turystyka i Rekreacja. Wśród ponad 20 prowadzonych przez nią kursów są wykłady, ćwiczenia i zajęcia terenowe z przedmiotów, których treści nauczania obejmują ogólną wiedzę akademicką (np. Ekologia, Etologia, Oceanografia biologiczna), przedmioty o charakterze praktycznym (np. Statystyka, Technologie stosowane w ochronie środowiska, Rekultywacja terenów zdegradowanych) i szereg innych. Prowadzi seminaria i pracownie specjalistyczne licencjackie i magisterskie. Była promotorem 23 prac magisterskich i 8 licencjackich. Była opiekunem studenckich kół naukowych oraz praktyk studenckich. Słabszym aspektem dorobku habilitantki jest brak doświadczenia w pełnieniu funkcji promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim.

Habilitantka nie ma w dorobku publikacji popularno-naukowych, ale wygłaszała prelekcje na zebraniach Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego, na seminarium doktoranckim, oraz dla uczniów liceum. Brała udział w Festiwalu nauki i Nocy Biologów. Pełniła funkcję członka Komitetu Okręgowego Olimpiady Biologicznej w Szczecinie. Była autorem zdjęć metodycznych i popularno-naukowych anglojęzycznej w monografii *Bird Ringing Station Manual*.

Habilitantka była członkiem komitetu organizacyjnego dwóch konferencji krajowych. Jest aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego i pełniła funkcje wiceprzewodniczącego i sekretarza Oddziału Szczecińskiego. Działa w Fundacji Wspierania Badań nad Wędrówkami Ptaków i Stowarzyszeniu BIOM, uczestniczyła jako wolontariusz w Akcji Bałtyckiej. Na swoim Wydziale była członkiem Komisji Wyborczej, Komisji Rekrutacyjnej i Zespołu Kierunkowego ds. Jakości i Programów Kształcenia.

Habilitantka jest członkiem rady redakcyjnej *Italian Journal Woodpigeon Research* (czasopismo włoskiego stowarzyszenia „Club Italiano del Colombaccio”). Była zaproszona do wykonania 10 recenzji artykułów w czasopismach międzynarodowych.

Poważnym osiągnięciem dr Rząd w obszarze prac organizacyjnych było pozyskanie środków finansowych dla Wydziału Biologii Uniwersytetu Szczecińskiego w ramach programu „Granty na granty: promocja jakości – wsparcie polskich koordynatorów w programach badawczych Unii Europejskiej”. Była też reprezentantem Uniwersytetu Szczecińskiego w międzynarodowym konsorcjum, którego celem jest rozwój wspólnych projektów badawczych (Projekt SolBioM, finansowany przez Federalne Ministerstwo Edukacji i Badań Naukowych, Niemcy).

Słabszym aspektem kariery naukowej habilitantki jest brak długoterminowego stażu w zagranicznym naukowym o światowej renomie. Dr Rząd odbyła tylko trzy krótkie staże (5-8 dni) w ośrodkach badawczych a Ukrainie i w Czechach, trzy krótkie staże (4-20 dni) w ośrodkach krajowych. Jednakże, zaangażowana jest bardzo aktywnie we współpracę naukową z licznymi ośrodkami krajowymi i kilkoma zagranicznymi (Czechy, Ukraina, Chorwacja, Izrael) oraz prowadzi badania terenowe zagranicą, czego efektem są współautorskie publikacje.

Komisja zgodnie uznała, że dorobek dr Rząd w obszarze dydaktyki, popularyzacji nauki, działalności organizacyjnej i współpracy międzynarodowej spełnia warunki stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego.

5. Wniosek końcowy

Komisja Habilitacyjna nie uzgodniła jednomyślnego stanowiska. Zdecydowana większość członków komisji uznała, że, mimo przedstawionych powyżej słabszych aspektów, zarówno osiągnięcie naukowe jak i cały dorobek dr Rząd spełniają ustawowe warunki wymagane do uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Odmienne zdanie przedstawił prof. Koteja, który stwierdził, że choć docenia wartość wiedzy, umiejętności i doświadczenia habilitantki, a także konieczność wspierania badaczy będących unikatowymi ekspertami znajdującymi się na szczególnych grupach organizmów, nie został przekonany, że dr Rząd spełnia w pełni wymagania stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego. Wątpliwość wynika z następujących powodów: 1) braku choćby jednego artykułu z wiodącą rolą habilitantki, opublikowanego w czasopiśmie o wysokiej randze w jednej z dyscyplin, w której mieszczą się badania prowadzone przez habilitantkę, 2) nikłego rozpoznania dotychczasowych publikacji na arenie międzynarodowej, co trudno pogodzić z przekonaniem o ich wysokiej wartości naukowej, 3) słabego rozpoznania samej habilitantki, czego wyrazem jest brak zaproszenia do wygłoszenia referatu na konferencji o międzynarodowym zasięgu, 4) braku sukcesu w zdobywaniu grantów badawczych w otwartych konkursach i doświadczenia w kierowaniu projektami.

W głosowaniu jawnym, głosami 6 razy „tak” i 1 raz „wstrzymujący się”, Komisja zdecydowała o poparciu wniosku. Komisja składa wniosek do Rady Wydziału Biologii Uniwersytetu Szczecińskiego o nadanie dr Izabelli Rząd stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk biologicznych, w dyscyplinie biologia.

Przewodniczący Komisji

prof. dr hab. Paweł Koteja

Sekretarz Komisji

dr hab. Robert Czerniawski

Szczecin, 29.01.2019